

**КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА ТОРМОЗА
(BULLYING), КАКВА Е РАЗЛИКАТА
МЕЖДУ НЕГО И НАСИЛИЕТО**

Какво е насилие?

Всякакви форми на физическа и/или емоционална злоупотреба, сексуално насилие, занемаряване или нехайно отношение, експлоатация с търговска или с друга цел, които водят до реално или потенциално увреждане на здравето на детето, заплаха за неговото оцеляване и развитие или унижаване на неговото достойнство, произтичащи от взаимоотношения, които са основани на отговорност, доверие или власт.

СЗО, 1999 г. и 2002 г.

Видове насилие върху дете/деца

ФИЗИЧЕСКО НАСИЛИЕ

Всяка неслучайна физическа увреда на дете (до 18г.) от родител или друг обгрижващ може да се определи като физическо насилие (малтретиране). Като цяло под физическо насилие се разбира всяко удряне, ритане, щипане, раздрусване, изгаряне, хапане, душене и т.н. Може да се включва даване на детето на отровни вещества, неподходящи лекарства или алкохол. Възможно е да се използва ненужна сила при хранене, сменяне на пелена или дреха. Вредите може да не са причинени умишлено и да са следствие на прилагане на свръх строги мерки за дисциплина или физически наказания.

Видове насилие върху дете/деца

ЕМОЦИОНАЛНО НАСИЛИЕ

Под емоционално насилие се разбира непрекъснатата критика, засрамване, унижаване, порицаване, заплахи, подигравки, предизвикване на страх и безпокойство у детето, постоянно недоволство от неговото поведение. Възможно е родителите съзнателно да се дистанцират от детето, да пренебрегват молбите за помощ, за внимание, за насърчаване.

Видове насилие върху дете/деца

СЕКСУАЛНО НАСИЛИЕ

Сексуалното насилие може да включва сексуален интерес, опипване, разголване на гениталии, орално сексуално действие, вагинално или анално проникване с предмет, вкл. пръсти и пенис, показване на порнографски материали или използване на детето за порнографски цели, воайорство и др. Сексуалното малтретиране над дете е предателство на детското доверие.

Видове насилие върху дете/деца

НЕГЛИЖИРАНЕ

Занемаряване се наблюдава когато родителите не посрещат основните нужди на своето дете - храна, дрехи, дом, топлина и медицински грижи и го оставят без надзор. Те може да пренебрегват нуждата на детето от обич и привързаност, да го оставят да присъства на сцени на насилие, да му разрешават да употребява наркотици и алкохол. Друга форма е незаинтересоваността на родителите към успеваемостта на детето в училище, липсата на грижи за неговата подготовка, снизходителното отношение към постоянните или чести бягства от училище.

Видове насилие върху дете/деца

СИНДРОМ НА РОДИТЕЛСКО ОТЧУЖДЕНИЕ (PAS)

Синдрома на родителското отчуждаване е нарушение в детското развитие, в контекста на спора за родителските права при развод. Най-често синдрома възниква след целенасочено проведена кампания по очерняне на единият родител. В тази ситуация единият родител влиза в ролята на “отчуждаващ” - тенденциозно упражняващ манипулация върху детето по отношение на другият родител. Като следствие другият родител бива поставен в ролята на “отчужден”.

В реда на манипулирането и “обучаването” на детето в намразване до отхвърляне на контакт с другия родител, са необходими известни предпоставки и поведенчески реакции използвани от отчуждителя

Какво е тормоз (bullying)?

Тормоз е последователно, целенасочено, умишлено, враждебно, повтарящо се поведение на едно или повече лица, които желаят да причинят вреда на други.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
- Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът има различни форми

- Физически тормоз и атаки;
- Вербални подигравки, прякори, сплашване и заплахи;
- Отнемане или кражба на пари и/или вещи;
- Изключване/изолиране от групата на връстниците;
- Разпространяване на лъжи и неверни слухове;
- Принуда към определени дейности;
- Тормоз, основан на етнически различия;
- Сексуален тормоз;
- Кибер тормоз.

Участници в тормоза

- **Ученика-насилник:** това е онзи ученик, които търси жертвата, започва насилието и играе лидерска роля
- **Последовател или привърженик:** това е ученик с положително отношение към извършваното насилие и играе активна роля, но не е способен да започне насилието и/или да играе лидерска роля
- **Подкрепящи или пасивни насилници:** тези ученици активно и открито поддържат насилието. Например: със смях или поддържане на вниманието към ситуацията, но без да се включват в нея.
- **Пасивно подкрепящи или възможни насилници:** тези ученици харесват насилието но не дават видими знаци на подкрепа.

Участници в тормоза

- **Свободни зрители:** това са ученици които не са въввлечени, не взимат страна и не участват активно в нито една насока (те може да мислят или казват: “Това не е моя работа” или “Нека погледаме и ще видим какво ще стане”)
- **Възможни защитници:** тези ученици не харесват насилието и мислят как да помогнат на ученика жертва, но не правят нищо
- **Защитници:** те не харесват насилието и помагат или се опитват да помогнат на жертвата.

Степени на проявление на тормоз

Физически форми

- Леки - бутане, блъскане, плюене, ритане, удряне.
- Умерени - отнемане на собственост, кражба, извършване на унижителни действия, заключване в закрити/ограничени места и пространства.
- Тежки - физическо насилие срещу семейство/приятели, причиняването на телесна повреда, заплашване с оръжие.

-

Степени на проявление на тормоз

Вербални форми

- Леки - подигравки, използване на прякори, „мръсни погледи“, присмиване, подигравки, дразнене, базирано на облекло или притежавани вещи.
- Умерени - подигравки базирани на външен вид, заплашителни телефонни обаждания/e - mail
- Тежки - заплахи за използване на агресия срещу собственост/вещи, заплахи за насилие или причиняване на телесна повреда

Степени на проявление на тормоз

Нарушаване на връзките

- Леки - клюки, поставяне в неудобно положение/засрамване, да направиш някого да изглежда глупаво, разпространение на слухове.
- Умерени - етнически обиди, да караш друг да поема вината, публично унижаване, изключване от група, социално отхвърляне.
- Тежки - злонамерено изключване, манипулиране на социалния ред, за да се постигне отхвърляне, заплахи за пълно отчуждение от групата на връстници.

Степени на проявление на тормоз

Заплашване/Сплашване

- Леки форми - заплашване за разкриване на лична информация, графити, публично предизвикателство да се направи нещо, играене на „мръсни номера“
- Умерени форми - отнемане на чужда собственост - обяд, дрехи, играчки

Тежки форми - заплахи за използване на насилие срещу семейството/приятелите, използване на принуда, заплашване с оръжие